

основним завданням – конструктивне вирішення конфліктів. Досвід Сполучених Штатів Америки показує, що в поширенні медіації істотну роль можуть відіграти пілотні програми, які проводяться сьогодні в судах багатьох країн Європи. Вартим наслідування може стати ініціатива уряду Великобританії, який у 2001 році зобов'язав усі урядові структури до застосування спроби розв'язання конфліктів шляхом ADR перед передачею справи до суду. Окрім того, істотну роль у розвитку медіації в Європі відіграє також політика Європейського Союзу. Все вказує на те, що подальший розвиток медіації буде залежати від двох важливих та взаємопов'язаних чинників: інституційної підтримки та правового врегулювання з одночасним сприйняттям медіації як серед клієнтів, так і правників та суддів. Розглядаючи історичні та міжнародні перспективи медіації, варто звернути увагу на динамічний розвиток якісно нових способів розв'язання конфліктів, які на відміну класичного судочинства в багатьох сферах суспільного життя дають великий шанс на конструктивне та полюбовне вирішення конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ewa Gmurzyńska. Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce / Ewa Gmurzyńska. – Warszawa: Wydawnictwo C.H.BECK, 2007. – 390 с.
2. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н.Гайдук, І. Сенюта, О.Бік, Х. Терешко. – Львів: ПАІС, 2007. – 296 с.
3. Mediacje. Teoria i praktyka / pod redakcją Ewy Gmurzyńskiej i Rafała Morka. – Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer business, 2009. – 309 с.

Сидельников О. Д.

аспірант, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: доцент, к.ю.н., доцент,
Лученко Дмитро Валентинович

МЕДІАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРАХ: ПРОБЛЕМИ НА ШЛЯХУ ДО ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Вітчизняні юристи, науковці та судді все частіше наголошують на багатьох проблемних питаннях у сфері адміністрування судової влади та здійснення правосуддя в Україні, що суттєво впливають на загальне негативне ставлення суспільства до цієї гілки державної влади. Серед недоліків вітчизняної судової системи слід виокремити наступні фактори: 1) формалізованість судового процесу; 2) низька якість вирішення спорів, пов'язана з перевантаженням суддів значним обсягом справ; 3) великі матеріальні витрати, які несуть сторони в процесі розгляду справи у суді; 4) низький відсоток виконання судових рішень та ін. Схожі проблеми є характерними не лише для українського правосуддя, проте їх подолання, як показує зарубіжний досвід, потребує запровадження неформальних процедур врегулювання спорів.

У зв'язку з цим, все частіше звертається увага на одне досить цікаве явище юридичної дійсності, яке на перший погляд не пов'язане із судовим

вирішенням правових конфліктів, а навіть протиставляється йому. Мова йде про альтернативні (позасудові) способи врегулювання спорів, обговорення яких наразі активізувалось у зв'язку із надходженням до парламенту проектів Закону України «Про медіацію». Під альтернативними способами вирішення юридичних конфліктів найчастіше розуміють альтернативні офіційному правосуддю процедури, які забезпечують умови для досягнення згоди та примирення конфліктуючих сторін [1, с. 40]. Але насправді такі способи можуть ефективно реалізовуватися і після передачі спору на розгляд до суду, або навіть на стадії виконання його рішення. До них найчастіше відносять примирення, посередництво (медіацію), переговори та ін. [2].

Враховуючи, що наразі мова йде лише про законодавчу регламентацію медіації, то детальніше зупинимось на проблематиці впровадження саме цього способу врегулювання спору, хоча, на нашу думку, логічно закріпити на законодавчому рівні усі примирні процедури. Поняття «медіації» походить від латинського «mediare» – бути посередником. Медіацією називають процес переговорів, коли до вирішення спірного питання залучається нетральна третя сторона – медіатор (посередник), яка веде цей переговорний процес, вислуховує аргументацію обох (або декількох) сторін щодо суті суперечки, дає кваліфіковані поради й активно допомагає сторонам самостійно прийняти рішення, що задовольнить учасників переговорів. Тобто, медіація – це лише один з видів альтернативних (позасудових) засобів врегулювання спорів, ефективність якого є дуже високою [3, с. 162].

Ця процедура характеризується багатьма перевагами перед судовим процесом, бо якщо судові рішення по справі уособлює правосуддя у позитивістському розумінні, то мирова угода за результатами медіації це природно-правове явище. Вказане пояснюється тим, що рішення суду засновується на нормах права, які не завжди є справедливими та такими, що в повній мірі задовольняють інтереси учасників судового процесу. Водночас мирова угода за результатами медіації відображає найбільш справедливий варіант вирішення суперечностей, оскільки учасники конфлікту добровільно погоджуються на неї, визнаючи, що умови такого договору є прийнятними для них.

Ще однією незаперечною перевагою медіації, на нашу думку, є більший ступінь прогнозованості кінцевого результату вирішення конфлікту, що є надзвичайно актуальним у вітчизняних реаліях. Неоднакове застосування норм матеріального та процесуального права, наявність багатьох колізій та прогалин у законодавстві має наслідком винесення різних рішень у однотипних справах. Тобто, досить складно спрогнозувати юридичні наслідки при зверненні до суду, оскільки відсутня єдність судової практики. У той же час медіація передбачає активний вплив учасника спору на кінцеве вирішення справи, тому участь сторони у цій процедурі дозволяє їй контролювати перебіг переговорного процесу та більш вірогідно передбачати наслідки та кінцеві правила взаємодії з протилежним суб'єктом.

Загалом, медіація та інші альтернативні засоби набули широкого поширення у США та Європі, де їхня ефективність є загальноновизнаною серед юристів, а універсальна поширеність на будь-які різновиди правових спорів є аксіомою. Проте впровадження медіації та інших альтернативних засобів врегулювання юридичних спорів в Україні лише започатковується та, відповідно, супроводжується палкими дискусіями з приводу доцільності їх

використання у деяких категоріях правових конфліктів, зокрема у спорах, що характеризуються публічно-правовою природою.

Серед вітчизняних науковців неодноразово обговорювалась проблематика реалізації медіації при врегулюванні спорів за участю представника публічної влади. Особливий суб'єктний склад адміністративно-правового спору (приватна особа та орган державної влади) обумовлює певні складнощі при її застосуванні. Так, зокрема, адміністративний орган та приватна особа знаходяться один з одним у відносинах влади та підпорядкування, тобто є нерівними по відношенню один до одного, а медіація навпаки передбачає рівність учасників цієї процедури, що створює певні складнощі під час врегулювання спору. Як відомо, в Україні вже давно проводиться «експеримент» із судової медіації в адміністративному судочинстві і науковці зробили певні висновки із такої практики. Найголовнішою складністю у цій сфері нам видається небажання представників державного органу вступати у неформальну процедуру врегулювання спору та йти на поступки громадянам чи юридичним особам. І значний вплив на це справляє не лише ментальність та позиція самої публічної адміністрації, а й особливості вітчизняного законодавства.

Так, відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Тобто, представник влади не може за власною ініціативою вчиняти певні дії, якщо можливість такої поведінки не закріплена на законодавчому рівні. Вказане конституційне положення доводить, що законодавство про медіацію має містити пряму вказівку на право державного органу врегулювати спір за допомогою медіації. На жаль, законопроекти, які нині існують у публічному доступі, не містять певних особливостей, що дозволять ефективно реалізовувати медіацію в адміністративних спорах. Єдиним позитивним моментом у них є те, що адміністративні спори визнаються медіабельними та включені до сфери застосування медіації, але цього, на нашу думку, замало.

Крім того, одними з найголовніших принципів медіації є ініціативність та добровільність учасників цієї процедури. Державний орган поки що не може за власною ініціативою звернутися до медіатора. У зв'язку з цим, важливо законодавчо передбачити можливість такого органу на власний розсуд проявляти ініціативу та виступати з пропозицією застосування медіації у тому випадку коли необхідність подібного кроку буде очевидною та дозволить задовольнити інтереси держави і звичайного громадянина. Ми не повинні забувати, що утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, а що може краще впливати на гарантування прав людини як не ефективне вирішення спорів, що виникають в процесі здійснення публічного адміністрування. При виникненні конфліктних ситуацій, застосування медіації має бути основним інструментом для суб'єкта владних повноважень, а також пріоритетом його державної політики. Але представники органів державної влади самостійно не прийдуть до розуміння переваг медіації поки відповідних положень не буде передбачено в законі.

Наявність певних дискреційних повноважень державного органу є загальновідомою, проте вони не є безмежними. Нині, представник публічної адміністрації, який зважається на медіацію та бажає врегулювати спір не є застрахованим від відповідальності за перевищення влади та від звинувачень у

корупції. Хоча переваги медіації і є зрозумілими для більшості державних службовців, але позитивіська правова система України обумовлює необхідність регламентації участі влади у таких неформальних процедурах. Законодавство має передбачати наявність у державного органу повноважень на врегулювання спору, а вже тонкощі процедури мають відноситись до сфери розсуду самого органу, оскільки у такій свободі й полягає сутність альтернативного вирішення спорів.

Медіація в адміністративних спорах ніколи не набуде масового поширення в Україні без реалізації зазначених змін. Запровадження спеціальних статей у Законі України «Про медіацію», які будуть враховувати специфіку адміністративних спорів дозволить здійснити корінний перелом у взаємовідносинах влади і громадян. Результатом таких нововведень має стати поява нової генерації державних службовців, які будуть здатні брати на себе відповідальність та йти на певні поступки перед приватною особою при врегулюванні спору, вступати з нею в переговори та проявляти більшу варіативність при реалізації владних повноважень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельниченко Р. Г. Медиация: Учебное пособие для бакалавров / Р. Г. Мельниченко. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2014. – 192 с.
2. Леннуар Н. Н. Альтернативное разрешение споров: переговоры и медиация: Учеб.-метод. пособие. - СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского института права имени Принца П. Г. Ольденбургского, 2004. – 100 с.
3. Лeko Б., Чуйко Г. Медиация: підручник. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2011. – 464 с.

Ухач В. З.

к.і.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права ЮФ ТНЕУ

ПРАВOTВOPЧA ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ А. ВОЛОШИНА: СУЧАСНИЙ ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

Сучасна вітчизняна історіографія відчуває на собі відбиток непростих, суперечливих трансформаційних процесів, в яких перебуває українське суспільство упродовж усіх 25 років незалежності. Іманентною ознакою сучасного історіописання є підвищена увага до історії українського національно-визвольного руху [8, с. 8]. Минуле сучасного Закарпатського краю є складним і тернистим, а тому цілком очевидною є поліфонія сучасних підходів науковців до оцінки розвитку краю. Тому без використання міждисциплінарних підходів, новітнього теоретико-методологічного інструментарію сучасному досліднику, у намаганні подати об'єктивне тло історичного процесу, не обійтись.

По-перше, історіографію Карпатської України доцільно періодизувати на два етапи: 1) 1989 – 2008 роки – характерними рисами цього періоду було нагромадження емпіричної бази, перегляд окремих положень радянської історіографії, передрук діаспорних праць, видання мемуарної літератури,